

Výroční / průběžná zpráva projektu specifického výzkumu na rok 2018– zakázka č. 2107

Název projektu: Typy hodnocení na 1. stupni ZŠ z pohledu učitelů

Specifikace řešitelského týmu

Odpovědný řešitel:

- Mgr. Martin Skutil, Ph.D.

Studenti magisterského studia na PdF UHK:

- Iveta Lichtenbergová (IČ: P131112)
- Říhová Eliška (IČ: P14P0922)

Celková částka přidělené dotace: 104 500,- Kč

Stručný popis postupu při řešení projektu (max. 2 strany)

Hodnocení je nedílnou součástí každé lidské činnosti a spolu s procesem rozhodování ovlivňuje každé jednání člověka. Hodnocení je přirozenou součástí každé výchovně vzdělávací činnosti a ovlivňuje osobnostní a sociální rozvoj žáků (Vališová & Kasíková (2011).

Aby bylo možné procesu hodnocení správně rozumět, nejprve je třeba definovat samotný pojem hodnocení. Hodnocení je dovednost intelektuálně vysoce náročná, která umožňuje člověku na základě subjektivního přístupu rozlišovat v okolním světě jevy důležité od nedůležitých a mezi důležitými jevy dobré od špatných. Hodnocení patří neoddělitelně k hodnotám, souvisí s jejich uvědomováním, objeováním, vyzdvihováním, pozorováním nebo zpochybňováním a kritizováním (Slavík, 1999).

Vysokou náročnost hodnocení můžeme vyvozovat např. z Bloomovy taxonomie vzdělávacích cílů, kdy hodnocení, dosažení schopnosti realizovat hodnotící soudy, hodnotit situace, činnosti, jevy osobnosti je v nejvyšších patrech hierarchie kognitivních cílů. Navíc procesy (v projevech) hodnocení jsou významně prostoupeny složkami kognitivními i afektivními. Do procesů hodnocení významně zasahují i prožitky, postoje, názory, vztahy, hodnoty hodnotitelů i hodnocených (Kolář & Vališová, 2009).

V současné době nabývá na významu formativní hodnocení, jakožto jeden z typů hodnocení. U formativního hodnocení nelze skončit u rozlišování, jak jej nabízí klasifikace, ale je nutno informovat žáky o tom, co se naučili, co se ještě nenaučili a poradit, jak se učit dál. Hlavní argument pro používání formativního hodnocení je ten, že žáci v jeho důsledku dosahují lepší výsledky, zlepšuje se pracovní klima ve třídě a žáci se učí přijímat hodnocení jako přirozenou součást života (Starý & Laufková, 2016).

Hlavním cílem projektu bylo vyzkoumat, jaké typy hodnocení využívají učitelé na 1. stupni ZŠ. Dílčími cíli bylo:

- Popsat motivy využívání různých typů hodnocení.
- Vymezit pozitiva a negativy různých typů hodnocení z pohledu učitelů.
- Analyzovat pohled učitelů na využívání formativního hodnocení na 1. stupni ZŠ.
- Zjistit, zda a jak využívají učitelé sebehodnocení jako typ hodnocení.

Metodologie výzkumu

Výzkumné šetření bylo koncipováno jako kvalitativně-quantitativní studie a bylo realizováno v několika krocích.

V první fázi se jednalo o studium dostupných českých i zahraničních zdrojů. Zároveň probíhala příprava a ověření výzkumných nástrojů. S ohledem na cíl výzkumu bylo využito metody polostrukturovaného interview a následně dotazníkového šetření.

Druhá fáze byla věnována sběru dat pro kvalitativní část výzkumu. Bylo realizováno pět interview s učitelkami 1. stupně ZŠ s cílem získat hlubší vhléd pro zkoumané problematiky. Výběr výzkumného souboru byl záměrný, aby ve výběru byly zastoupeny učitelky s délkou praxe do pěti let, s délkou praxe mezi pěti a

patnácti roky a s délkou praxe delší než patnáct let. Zároveň aby jedna z respondentek učila na málotřídní škole, která je svým pojetím specifická, další aby učila na škole ve středně velké obci a třetí aby učila na velké městské základní škole. Pro analýzu a zpracování získaných dat byla použita metoda konstantní komparace, která je založena na neustálém porovnávání získaných odpovědí při rozhovorech, hledání rozdílů a podobností, případně shod. Tato metoda je vhodná pro analýzu zvoleného výzkumu a nejvíce odpovídá záměru porovnávat odpovědi respondentů a vytvářet tak obecnější názor na položenou otázku.

Třetí fáze byla věnována kvantitativnímu šetření. Na základě výsledků předchozího kvalitativního zkoumání byl sestaven dotazník vlastní konstrukce, jehož validita byla zajištěna realizovaným předvýzkumem na souboru deseti respondentů. Následně byly vybrané otázky upraveny a teprve poté došlo k vlastnímu sběru dat. Dotazník sestává z pěti identifikačních otázek, které zjišťují pohlaví respondentů, délku praxe, typ školy, třídu ve které aktuálně učí a velikost obce. Následuje devatenáct otázek uzavřených, otevřených, škálovacích a testových. S ohledem na požadavek zisku většího množství dat byla zvolena kombinace osobní a elektronické administrace, kdy byl vytvořen formulář v Google Forms, který byl následně administrován na základní školy v Královéhradeckém a Pardubickém kraji v České republice. Výzkumný soubor tvořilo celkem 115 respondentů. Průměrná délka praxe je 20 let. Z hlediska výběru byl zvolen náhodný stratifikovaný výběr, kdy kritériem bylo umístění školy – obec nad 50 000 obyvatel, obec mezi 10 000 a 50 000 obyvateli a obec do 5 000 obyvatel. Administrováno bylo celkem 173 dotazníků, zpracováno bylo 115, návratnost tedy činila 66,4 %,

Hlavní zjištění

- Výsledky poukazují na proměnu způsobů hodnocení v kontextu proměny paradigmatu vzdělávání. S přechodem od transmisivního přístupu ke konstruktivistickému dochází také k proměně myšlení učitelů, kteří v kontextu konstruktivistické filosofie kladou větší důraz na rozvoj osobnosti jedinců, než na kvantifikovatelnou stránku hodnocení. V souladu kulturní tradicí České republiky, především díky tlaku rodičů a často i dětí, sice stále převládá známka jako výraz objektivního hodnocení. Učitelé ale sami o sobě zařazují prvky slovního hodnocení, které pomáhá rozklíčovat, co udělená známka vlastně znamená.
- V českých školách stále nejvíce převažuje kvantitativní styl hodnocení v podobě klasifikace. Důvodů můžeme identifikovat několik. Jednak tradici v českém sociokulturním prostředí, dále pak jasnost, srozumitelnost a jednoznačnost známek. To přispívá k podpoře objektivitě hodnocení, což je dlouhodobě nejvíce zmiňovaný požadavek na školní hodnocení.
- Zároveň si ale učitelé uvědomují, že kvantitativní hodnocení není schopno postihnout individuální rozvoj jednotlivců, proto stále častěji využívají kombinaci s kvalitativním hodnocením, zejména slovním. V rámci toho využívají především formativní typ hodnocení, který podporuje vnitřní motivaci žáků k dalšímu studiu a je jedním z kroků k rozvoji žákovy osobnosti.
- S tím souvisí také podpora rozvoje sebehodnocení, jako jednoho z prvků větší angažovanosti žáků na realizaci a hodnocení školních výsledků. Zároveň je sebehodnocení vnímáno jako prostředek osobnostního rozvoje žáků založený na schopnosti kriticky hodnotit své vlastní výkony a naučit se pozitivně pracovat s chybou jako s cestou, která umožňuje naučit se něco nového nejen z hlediska znalostí či dovedností, ale také z hlediska sebe sama.

Splnění kontrolovatelných výsledků řešení

- D – SKUTIL, Martin (2018). Evaluation as one of the key aspects of primary school education. Education science and human development (ESHD 2018). in print. mentální podíl 100%
- D – SKUTIL, Martin, LICHTENBERGOVÁ, Iveta & ŘÍHOVÁ, Eliška (2018). Types and forms of evaluation at primary school from the viewpoint of teachers. Education science and human development (ESHD 2018). in print. mentální podíl 90%

Přehled realizovaných výdajů:

- a) Osobní náklady = 8 000,- Kč včetně odvodů (5 951,- + odvody 2 049,-)
- b) Stipendia = 16 000,- Kč

Stipendium pro dvě studentky (viz specifikace řešitelského týmu) bylo zvoleno jako motivační prvek za vykonanou práci. Studentky se budou v rámci projektu podílet na přípravě a administraci výzkumného nástroje sběru dat, dále na vyhodnocení výsledků. Zároveň budou vedeny jako spoluautorky výstupu z projektu.

- c) **Materiálové náklady** = 14 016,- Kč
- Kancelářské potřeby = 6 755,- potřebné pro zpracování projekt, sběr a vyhodnocení dat
  - Flash disk = 1 694,- potřebný pro uchování dílčích dat a výstupů projektu
  - Odborná literatura = 5 567,- potřebná pro teoretické ukotvení problematiky
- d) **Další provozní náklady** = 0,- Kč
- e) **Náklady nebo výdaje na služby** = 21 206,- Kč

Uvedená částka byla využita na zaplacení konferenčních poplatků na The 2018 4nd International Conference on Education Science and Human Development (ESHD 2016), která se konala 19.-21.10.2016 v Guilín (Čína):
<http://www.eshd2018.org/>

- Konferenční poplatky = 16 406,- je vyjádřen za dva příspěvky
- Částka na překlady konferenčních příspěvků = 4 800 Kč

f) **Doplňkové náklady** = 0,- Kč

g) **Cestovné** = 45 278,- Kč

Do této kategorie spadají diety, ubytování, jízdné a pojištění:

- Diety = 10 948,- Kč
- Ubytování = 9 057 Kč
- Jízdné + vízum + poplatky a kurzové ztráty = 23 192,- + 2 891,- + 762 Kč = 24 678,-
- Pojištění = 595,- Kč

Povinné přílohy:

- a) kopie publikačních výstupů
- b) výpis (export) z OBD – výsledky publikační činnosti podpořené projektem,
- c) vyúčtování dotace - „Výsledovka po účtech s pohyby“ z ekonomického informačního systému Magion

Datum: 17. 12. 2018

Mgr. Martin Skutil, Ph.D.